

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยโมเดลลิสเรล ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนแรก การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยต่าง ๆ เพื่อสำรวจตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของนักเรียน จากนั้นคัดเลือกตัวแปรที่สำคัญ และกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการที่สามารถวัดค่าได้ พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชื่อมโยงและจัดระบบความสัมพันธ์ของตัวแปรที่สนใจเป็นกรอบแนวความคิด โดยใช้วิธีการ Backward Formulation เริ่มต้นจากตัวแปรตาม คือ จริยธรรมของนักเรียนย้อนกลับไปยังตัวแปรที่เป็นสาเหตุตามลำดับการเกิดที่ละตัวแปร ในลักษณะของโมเดลเชิงสาเหตุ พร้อมทั้งตั้งสมมติฐาน และใช้แผนภาพแสดงการเชื่อมโยงของตัวแปรในโมเดล ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 6 ตัว ได้แก่ ตัวแปรแฝงสภาพแวดล้อมทางบ้าน ตัวแปรแฝงลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ตัวแปรแฝงการอบรมเลี้ยงดู ตัวแปรแฝงจริยธรรม ตัวแปรแฝงลักษณะของนักเรียน และตัวแปรแฝงภูมิหลังครอบครัว ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 20 ตัว และเสนอโมเดลสมบูรณที่สร้างขึ้นเป็น โมเดลสมมติฐานของการวิจัย

ขั้นตอนที่สอง ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของจริยธรรมของนักเรียนตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 – ม.3) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตภาคตะวันออก จำนวน 420 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบวัดจริยธรรม และแบบสอบถามปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ โดยใช้โปรแกรม SPSS และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของนักเรียนที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้โปรแกรม LISREL 8.50

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 20 ตัวแปร พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ส่วนใหญ่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีตัวแปรพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวอื่นมากที่สุด ส่วนตัวแปรอายุเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ น้อยที่สุด

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงแต่ละตัว พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในตัวแปรแฝงสภาพแวดล้อมทางบ้าน ที่มีค่าสูงสุดคือ เพื่อนบ้านกับความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว มีค่าเท่ากับ .439 ในตัวแปรแฝงลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดคือ ตัวแปรลักษณะของเพื่อนที่นักเรียนสนิทกับตัวแปรกิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมภายในโรงเรียน มีค่าเท่ากับ .488 ในตัวแปรแฝงจริยธรรม ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือความรู้เชิงจริยธรรมกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมมีค่าเท่ากับ .574 ในตัวแปรแฝงลักษณะของนักเรียน ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดคือ อายุ กับระดับชั้นมีค่าเท่ากับ .563 ในตัวแปรแฝงภูมิหลังครอบครัว ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือการศึกษาสูงสุดของบิดา และมารดากับรายได้รวมของครอบครัวต่อเดือน มีค่าเท่ากับ .501

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงจริยธรรมของนักเรียนกับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงอื่น ๆ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าสูงสุดระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงสภาพแวดล้อมทางบ้านกับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงจริยธรรมของนักเรียน คือความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวกับตัวแปรความรู้เชิงจริยธรรม มีค่าเท่ากับ .287 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าสูงสุดระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนกับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงจริยธรรมของนักเรียน คือกิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมภายในโรงเรียนกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม มีค่าเท่ากับ .487 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าสูงสุดระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงการอบรมเลี้ยงดูกับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงจริยธรรมของนักเรียน คือการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับทัศนคติเชิงจริยธรรม มีค่าเท่ากับ .317 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าสูงสุดระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงลักษณะของนักเรียนกับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงจริยธรรมของนักเรียน คือเพศกับความรู้เชิงจริยธรรม มีค่าเท่ากับ .329 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าสูงสุดระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงภูมิหลังครอบครัว

กับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงจริยธรรมของนักเรียน คือสถานภาพสมรสของบิดา และมารดา กับความรู้เชิงจริยธรรม มีค่าเท่ากับ .163

2. ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนตามสมมติฐาน พบว่า ผลการตรวจสอบค่าสถิติไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 74.83 โดยมีค่าความน่าจะเป็นทางสถิติ (p) เท่ากับ 1.00 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 128 ดัชนี GFI เท่ากับ 0.98 ดัชนี AGFI เท่ากับ 0.97 ดัชนี CFI เท่ากับ 1.00 ค่า SRMR เท่ากับ 0.03 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.00 กราฟคิวพล็อตมีความชันน้อยกว่าเส้นทแยงมุม ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 3.53 แสดงว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนตามสมมติฐานยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี เนื่องจากโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนตามสมมติฐาน มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานสูงกว่าเกณฑ์ (2.00) และมีเส้นทางอิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงพิจารณาปรับโมเดลใหม่โดยตัดตัวแปรสังเกตได้ที่ไม่ได้อยู่ในโมเดลการวัดของแต่ละตัวแปรแฝงออกเรียกว่า “โมเดลทางเลือกที่ 1”

3. ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนตามโมเดลทางเลือกที่ 1 พบว่า ผลการตรวจสอบค่าสถิติไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 45.79 โดยมีค่าความน่าจะเป็นทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.99 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 69 ดัชนี GFI เท่ากับ 0.99 ดัชนี AGFI เท่ากับ 0.97 ดัชนี CFI เท่ากับ 1.00 ค่า SRMR เท่ากับ 0.03 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.00 กราฟคิวพล็อตมีความชันน้อยกว่าเส้นทแยงมุม ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 2.36 แสดงว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนตามสมมติฐานยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี เนื่องจากโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนตามสมมติฐาน มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานสูงกว่าเกณฑ์ (2.00) และมีเส้นทางอิทธิพลบางเส้นทางที่ไม่มีนัยสำคัญ ผู้วิจัยจึงพิจารณาปรับโมเดลใหม่โดยตัดเส้นทางที่ไม่มีนัยสำคัญออกเรียกว่า “โมเดลทางเลือกที่ 2”

4. ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนตามโมเดลทางเลือกที่ 2 พบว่า ผลการตรวจสอบค่าสถิติไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 5.80 โดยมีค่าความน่าจะเป็นทางสถิติ (p) เท่ากับ 1.00 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 31 ดัชนี GFI เท่ากับ 1.00 ดัชนี AGFI เท่ากับ 0.99 ดัชนี CFI เท่ากับ 1.00 ค่า SRMR เท่ากับ 0.01 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.00 กราฟคิวพล็อตมีความชันมากกว่าเส้นทแยงมุม ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 1.31 ซึ่งมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ (2.00) ค่าความเที่ยงในการวัดตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวแปรค่อนข้างสูง ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ของตัวแปรตาม คือ ตัวแปรจริยธรรม มีค่าเท่ากับ 0.75 แสดงว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนที่ปรับเป็นโมเดลทางเลือกที่ 2 มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวน

ของตัวแปรจริยธรรมได้ร้อยละ 75 ดังนั้นผู้วิจัยจึงตัดสินใจเลือกโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนที่ปรับเป็นโมเดลทางเลือกที่ 2 มาใช้ในการแปลผลการวิจัย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

เมื่อพิจารณาเส้นทางอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรจริยธรรมของนักเรียน พบว่า ตัวแปรจริยธรรมของนักเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากตัวแปรลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.61 แสดงว่า ลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเป็นสาเหตุทำให้นักเรียนมีจริยธรรมมากที่สุด รองลงมา คือ ตัวแปรสภาพแวดล้อมทางบ้าน มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.39 และตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.34

เมื่อพิจารณาเส้นทางอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรจริยธรรมของนักเรียนโดยผ่านตัวแปรสภาพแวดล้อมทางบ้าน พบว่า ตัวแปรจริยธรรมของนักเรียนได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรภูมิหลังครอบครัว โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.17 แสดงว่า การที่นักเรียนมีภูมิหลังครอบครัวที่บิดา-มารดามีการศึกษาในระดับสูง มีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ภายในครอบครัวที่สูง และมีรายได้ที่แน่นอน บิดา-มารดาอยู่ด้วยกัน นักเรียนไม่ได้อยู่กับบิดา หรือมาดาเพียงลำพัง เป็นผลทำให้ความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว มีความรักใคร่กลมเกลียวกันระหว่างพี่น้อง การมีเพื่อนบ้านที่ดีอยู่ในสภาพแวดล้อมที่น้อยอยู่ มีความเอื้อเฟื้อกันทำให้นักเรียนมีจริยธรรมที่ดีตามมา

เมื่อพิจารณาเส้นทางอิทธิพลทางตรงในแต่ละตัวแปร พบว่าตัวแปรภูมิหลังครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรสภาพแวดล้อมทางบ้านมากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.37 และตัวแปรสภาพแวดล้อมทางบ้าน มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.20 แสดงว่า การมีสภาพแวดล้อมทางบ้านที่ดี คือการมีสภาพทางเศรษฐกิจที่มั่นคง มีรายได้ที่แน่นอน มีเพื่อนบ้านที่ดี พี่น้องมีความรักใคร่กันภายในครอบครัวเกิดจากการที่พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองให้การอบรมสั่งสอนแบบให้ความรัก เหตุผล ไม่ปล่อยปละละเลย หรือเข้มงวดจนเกินไป

เมื่อพิจารณาเมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดล พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรมีค่าเป็นบวกทั้งหมด โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีค่าสูงสุด คือ ตัวแปรจริยธรรมของนักเรียนกับตัวแปรลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.65 แสดงว่า ลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจริยธรรมในระดับสูง

5. ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนจะมีจริยธรรมเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ด้าน ที่มีอิทธิพลทางตรงต่อจริยธรรมของนักเรียน ได้แก่

5.1 ลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน

5.2 สภาพแวดล้อมทางบ้าน

5.3 การอบรมเลี้ยงดู

โดยเด็กนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีการจัดบริเวณโรงเรียน และภายในห้องเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย มีการจัดป้ายนิเทศที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมอย่างสวยงาม สภาพแวดล้อมทางบ้านที่ดี คือ การมีเครื่องอำนวยความสะดวกในบ้านเพียงพอ มีเพื่อนบ้านที่ครอบครัวของเพื่อนบ้านมีความรักใคร่กัน เพื่อนบ้านเป็นคนดีมีจริยธรรม มีความรักใคร่กันในหมู่เพื่อน และได้รับการอบรมเลี้ยงดูโดยที่นักเรียนมีความรู้สึกรับรู้ได้รับความยุติธรรม มีความรัก มีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ไม่เข้มงวด หรือปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่ จะมีจริยธรรมสูง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของนักเรียน ประกอบด้วยลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน สภาพแวดล้อมทางบ้าน และการอบรมเลี้ยงดู ลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปรเป็นอิทธิพลทางบวกต่อจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งตัวแปรทั้งหมดในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียน สามารถอธิบายความแปรปรวนจริยธรรมของนักเรียนได้ร้อยละ 75 โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมมากที่สุด คือ ลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ตัวแปรที่มีอิทธิพลรองลงมา คือสภาพแวดล้อมทางบ้าน และการอบรมเลี้ยงดูตามลำดับ โดยสภาพแวดล้อมทางบ้านได้รับอิทธิพลจากภูมิหลังครอบครัว และมีอิทธิพลทางตรงต่อการอบรมเลี้ยงดู ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของสกินเนอร์ (Skinner, 1971, pp. 126 - 128) ที่กล่าวถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางสังคมว่าเป็นสิ่งที่กำหนดเงื่อนไขทางสังคมให้เด็กประพฤติปฏิบัติตั้งแต่เกิด และเป็นสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคมนั้นๆ พ่อแม่ และผู้ใหญ่จะเป็นผู้ถ่ายทอดให้เด็กถึงแนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนภายในสังคมขึ้นเเนะความถูกผิดชั่วดี ถึงแม้ว่าบุคคลจะไม่มีจริยธรรมมาตั้งแต่เกิด แต่เมื่อโตขึ้นก็ต้องมีจริยธรรมและพฤติกรรมไปตามแนวโครงสร้างทางวัฒนธรรมของสังคมนั้น นอกจากนี้ ไรท์ (Wright, 1978, pp. 27 - 30) เชื่อว่าสังคมจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของบุคคล เด็ก ๆ จะเรียนรู้สิ่งที่ดีเลวจากผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ซึ่งเป็นตัวแทนของสังคมด้วยขบวนการเทียบเคียง เด็กจะใช้วิธีการเลียนแบบผู้ที่มีอำนาจ และผู้ที่ตนเคารพรัก จนในที่สุดจะยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติของตนเองโดยอัตโนมัติ โดยผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. อภิปรายผลการวิจัยตัวแปรที่อยู่ใน โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนที่เป็นไปตามสมมติฐาน

ลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ ลักษณะของเพื่อนที่สนิท สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และกิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมภายในโรงเรียน ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่าตัวแปรลักษณะ และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน มีอิทธิพลทางตรงต่อจริยธรรมของนักเรียน โดยส่งผลในทิศทางบวก แสดงว่า โรงเรียนที่มีลักษณะ และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่ดี จะทำให้นักเรียนมีจริยธรรมที่สูง ไรท์ (Wright, 1978, pp. 27-30) กล่าวว่าสังคมจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของบุคคล เด็ก ๆ จะเรียนรู้สิ่งที่ดีเลวจากผู้ที่อยู่ใกล้ชิด เด็กจะใช้วิธีการเลียนแบบจากผู้ที่มีอำนาจและผู้ที่ตนเคารพรัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พรหมทิพย์ ศิริวิบุษย์ (2534, หน้า 152 - 153) กล่าวว่า ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมกลุ่ม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์มาตั้งแต่เด็ก เพราะเด็กจะเลือกคบเพื่อนที่มีลักษณะคล้ายกับตน หรือคนที่อยู่ใกล้ชิดกับเขา และเมื่อโตขึ้นเขาจะให้ความสำคัญกับเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ และ เขาจะทำทุกอย่างให้เพื่อนชม และยอมรับเขา ซึ่งถ้าเพื่อนสนิทเป็นคนดีก็จะนำไปในทางที่ดีด้วย ดังคำกล่าวที่ว่าคบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของผ่องพรรณ แววิเศษ (2534, บทคัดย่อ) พบว่า การคบเพื่อนที่ไม่เหมาะสมจะทำให้เยาวชนและวัยรุ่นกระทำผิด หรือมีพฤติกรรมทะเลาะวิวาท เนื่องจากเป็นวัยที่เพื่อนมีความหมายมากสำหรับตน วัยรุ่นมักจะเห็นเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็น ขาดเพื่อนไม่ได้ ทำอะไรทุกอย่างต้องอาศัยเพื่อน มิฉะนั้นมักจะเล่าให้เพื่อนฟังมากกว่าที่จะหันไปหาบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ซึ่งวัยรุ่นทั่วไป มักจะรักดีต่อกลุ่มเพื่อน สอดคล้องกับสมพงษ์ จิตระดับ (2536) กล่าวว่า การจัดบรรยากาศภายในโรงเรียน เป็นสิ่งที่ส่งเสริมการมีจริยธรรมของนักเรียนภายในโรงเรียนอย่างมาก เพราะเด็กจะใช้เวลาอยู่ภายในโรงเรียนนานพอสมควร ถ้าโรงเรียนคำนึงถึงเรื่องจริยธรรมบ้าง มีการจัดบรรยากาศที่สนับสนุนให้นักเรียนมีจริยธรรม นักเรียนก็จะได้รับสิ่งที่โรงเรียนจัดให้ คือ จัดสภาพโรงเรียน ให้มีความสะอาด เรียบร้อย มีระเบียบวินัยอยู่เสมอ มีการติดคำขวัญ มีการจัดห้องที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

สภาพแวดล้อมทางบ้าน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้สภาพทางเศรษฐกิจ เพื่อนบ้าน และความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า สภาพแวดล้อมทางบ้านมีอิทธิพลทางตรงต่อจริยธรรมของนักเรียน โดยส่งผลในทิศทางบวก และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อจริยธรรมของนักเรียนผ่านการอบรมเลี้ยงดู แสดงว่า นักเรียนถ้าอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้านที่ดี จะทำให้นักเรียนมีจริยธรรมดีด้วย และถ้านักเรียนมีสภาพแวดล้อมทางบ้านดีจะส่งผลทำให้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ดีตามไปด้วย โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ สกินเนอร์ (Skinner, 1971, pp. 126 - 128) ที่กล่าวว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคม เป็นสิ่งสำคัญที่จะกำหนดเงื่อนไขทางสังคมให้เด็กประพฤติปฏิบัติตั้งแต่เกิด พ่อแม่ และผู้ใหญ่จะเป็นผู้ถ่ายทอด

ให้เด็กถึงแนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนภายในสังคม ซึ่งเน้นความถูกต้องชั่วดี ถึงแม้ว่าบุคคล จะไม่มีจริยธรรมมาตั้งแต่เกิด ไรท์ (Wright, 1978, pp. 27-30) กล่าวว่าสังคมจะมีอิทธิพลโดยตรง ต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของบุคคล เด็ก ๆ จะเรียนรู้สิ่งที่ดี หรือเลวจากผู้ที่อยู่ใกล้ชิด กิริติ บุญเจือ (2534, หน้า 20) กล่าวว่า เพื่อนบ้านมีความสำคัญรองลงมาจากครอบครัว เพราะเด็กจะ ได้รับรู้และเห็นความประพฤติของกันและกันอยู่เสมอ ความประพฤติของเพื่อนบ้านจะเป็นตัวอย่าง ที่ดีให้แก่เด็กโดยที่เด็กไม่รู้ตัว และพรรณทิพย์ สิริวิมุสน์ (2534, หน้า 65-71) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความสำคัญต่อเด็กมาตั้งแต่เล็กจนโต เพราะเด็กต้องการความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัย ความเข้าใจ บรรยากาศที่ดี ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับกรอบมโนธรรมของบิดา มารดาด้วย ถ้าบิดามารดาเลี้ยงดูโดยให้ความรักความอบอุ่น ไม่ปล่อยปละละเลย ถ้าเด็กได้รับ สิ่งเหล่านี้อย่างเต็มที่ เด็กก็จะมีจริยธรรมดี มีจิตใจที่งดงาม สามารถใช้สติปัญญาอย่าง เต็มที่ เป็นผู้ใหญ่ที่ดีต่อสังคม สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

การอบรมเลี้ยงดู ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบ ประชาธิปไตยมีอิทธิพลทางตรงต่อจริยธรรม โดยส่งผลในทิศทางบวก แสดงว่า การที่นักเรียน ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะทำให้เด็กมีจริยธรรมสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของเวอร์เนอร์ (Werner, 1975) ที่ว่าบิดามารดาที่มีความสำคัญต่อการหล่อหลอมความนิยมมาตรฐาน ในการดำเนินชีวิตของบุตร ไม่ว่าแนวความคิด ทักษะคติ นิสัยใจคอ และแบบแผน และสอดคล้อง กับงานวิจัยของทิพวรรณ ลิ้มสุขนิรันดร์ (2535, หน้า 43) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูโดยการให้ ความรัก ความอบอุ่น มีการดูแลเอาใจใส่ซึ่งเป็นความสุขทางใจ และเป็นสิ่งที่เด็กต้องการมาก การให้ความสุขทางกาย และทางใจควรมีปริมาณที่เหมาะสม มีเหตุมีผล ไม่มาก หรือน้อยเกินไป จึงจะช่วยให้เด็กมีความสุข และปรับตัวได้ดีในสังคม

ภูมิหลังครอบครัว ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ การศึกษาสูงสุดของบิดาและมารดา อาชีพของบิดาและมารดา รายได้ของครอบครัว และสถานภาพสมรสของบิดา และมารดา ผลการวิจัยพบว่า ภูมิหลังครอบครัวมีอิทธิพลทางอ้อมต่อจริยธรรมของนักเรียนผ่านสภาพแวดล้อม ทางบ้าน โดยส่งผลในทิศทางบวก แต่ภูมิหลังครอบครัวไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อจริยธรรม แสดง ว่า ภูมิหลังครอบครัวที่ดี ทำให้สภาพแวดล้อมทางบ้านดีส่งผลให้นักเรียนมีจริยธรรมดีด้วย ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของคณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม (2535, หน้า 10) กล่าวว่า รายได้ภายในครอบครัว เป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างมากในการที่จะทำให้ ครอบครัวมีความสุขมากหรือน้อย ถ้าครอบครัวใดมีปัญหาในเรื่องของการได้รับรายได้น้อยกว่า รายจ่ายภายในครอบครัว ก็จะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาการขาดแคลน ด้านอาหาร ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง ปัญหาการรัดเข็มขัดทางรายจ่ายจนเกินความพอดี เป็นต้น

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะเกิดรอยร้าวภายในครอบครัว ซึ่งเหล่านี้จะเป็นผลให้เด็กรู้สึกว่ามีปมด้อย ความไม่เสมอภาคกัน การแก่งแย่งต่อสู้กัน ซึ่งสิ่งที่ส่งผลให้เด็กต้องหยุดชะงัก หรือเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ต้องหยุดชะงักในการพัฒนาการทางจริยธรรม

2. อภิปรายผลการวิจัยตัวแปรที่อยู่ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนที่เป็นไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ลักษณะของนักเรียน ผลการวิจัยแสดงว่า ลักษณะของนักเรียน ประกอบด้วย อายุ เพศ ระดับชั้น ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรจริยธรรมของนักเรียน ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนตามสมมติฐาน ลักษณะของนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อจริยธรรม โดยผู้วิจัยตั้งสมมติฐานจากแนวคิดของเพียเจต์ (Piaget, 1969, p. 122) ผู้เริ่มศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ ของสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้น และแนวคิดของโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1969, p. 405) สรุปว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลมีความสัมพันธ์กับอายุ และพัฒนาการทางสติปัญญา จากผลการวิจัยของเรสท์ (Rest, 1979, pp. 17 -18 อ้างถึงใน สุวรรณิ กิจสมโภชน์, 2536, หน้า 15) ศึกษาคุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Judgment Relate to Characteristics) พบว่า เพศหญิงมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าเพศชาย ณรงค์ ศีลารัตน์ (2544, บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา มีจริยธรรม ด้านความมีระเบียบวินัย และความซื่อสัตย์แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมมากกว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยที่ได้แตกต่างไปจากสมมติฐานเช่นนี้ เนื่องจากถ้าพิจารณาผลการวิจัยของณรงค์ ที่ว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมมากกว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษานักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเท่านั้น ที่ใกล้เคียงกันมากจึงทำให้ไม่เห็นความแตกต่างของจริยธรรมของนักเรียน และเมื่อระดับชั้นใกล้เคียงกัน จึงส่งผลทำให้นักเรียนมีอายุใกล้เคียงกันด้วย จึงทำให้ไม่เห็นความแตกต่างของจริยธรรมเช่นกัน

ตัวแปรภูมิหลังครอบครัว ผลการวิจัยแสดงว่า ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อจริยธรรม และไม่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อจริยธรรมผ่านตัวแปรลักษณะ และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และการอบรมเลี้ยงดู ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนตามสมมติฐาน ภูมิหลังครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อจริยธรรม และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อจริยธรรมผ่านตัวแปรลักษณะ และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และการอบรมเลี้ยงดู โดยผู้วิจัยตั้งสมมติฐานจากแนวคิดของเวคสเลอร์ และคณะ (Wechsler et al., 1971, p. 2) ที่กล่าวว่า บิดามารดาเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อ

การพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจของเด็กมากที่สุด ถ้าเด็กอยู่ในครอบครัวปกติ และมีสัมพันธภาพที่ดีเด็กก็จะเติบโตพัฒนาไปในทางที่ดี แต่ถ้าเด็กอยู่ในครอบครัวแตกแยก เช่น บิดาหรือมารดาเสียชีวิต หย่าร้าง ทะเลาะกันบ่อย ๆ เด็กก็จะพัฒนาความรู้สึกไม่ไว้วางใจผู้อื่น ก้าวร้าว ทำลาย การที่เด็กวัยรุ่นมีสภาพครอบครัวแตกแยกนี้ ทำให้เด็กวัยรุ่นเกิดความกดดันทางจิตใจอย่างมาก ซึ่งเป็นเหตุให้มีจิตใจและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนได้ บุษบา หล่อเงิน (2537, บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนที่มีรายได้ของครอบครัวต่างกันมีพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกัน และผู้ปกครองส่วนใหญ่ที่มีรายได้สูงมักจะส่งบุตรหลานของตนไปศึกษาในโรงเรียน ที่มีขนาดใหญ่ หรือว่ามีอุปกรณ์การสอน และบุคลากรที่เต็มไปด้วยคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับภูษิตย์ วงเล็ก (2540, บทคัดย่อ) พบว่า ผู้ปกครองคาดหวังให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้นักเรียนโดยให้ความสำคัญต่อวิชาภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์เป็นพิเศษ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตัดตัวแปรขนาดของโรงเรียนออกจากโมเดลการวัดลักษณะ และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนจึงทำให้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่าภูมิหลังครอบครัว มีอิทธิพลทางอ้อมต่อจริยธรรมโดยส่งผ่านตัวแปรลักษณะ และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ส่วนสมมติฐานที่ว่าตัวแปรภูมิหลังครอบครัวส่งผลทางอ้อมต่อจริยธรรมโดยส่งผ่านตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานจากแนวคิดของเซียร์ และคณะ (Sear et al., 1969, p. 178) พบว่า การอบรมเลี้ยงดู จะแปรผันไปตามการศึกษาของพ่อแม่ เช่นพ่อแม่ที่มีระดับการศึกษาต่ำ จะขาดความรู้ในการอบรมเลี้ยงดู ขาดการควบคุมพฤติกรรมอย่างเหมาะสม ขาดเหตุผลในการรักตามใจ อันเป็นเหตุให้เด็กมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ และงานวิจัยของจิตติวรรณ สุกใส (2541 อ้างถึงใน จุฑามณี จาบตะขบ, 2542) พบว่า อาชีพมารดา และรายได้ต่างกัน จึงทำให้การอบรมเลี้ยงดูต่างกัน

3. จากการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนตามสมมติฐานยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนในรูปคะแนนมาตรฐานมากกว่าปกติ (มีค่าเกินกว่า 2.00) อาจมาจาก 2 สาเหตุ ได้แก่ โมเดลการวัดตัวแปรแฝงแต่ละตัวไม่ถูกต้อง หรือเส้นทางอิทธิพลในโมเดลยังไม่เหมาะสม แต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ห่อองค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลในตัวแปรการวัดตัวแปรแฝงทุกตัว และได้ตัดตัวแปรที่ไม่ได้อยู่ในโมเดลการวัดออก ผู้วิจัยจึงทราบว่าเส้นทางอิทธิพลในโมเดลเป็นสาเหตุทำให้โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนตามสมมติฐานที่ยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทำให้ผู้วิจัยสามารถปรับโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ แสดงว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อจริยธรรม ได้แก่ ลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน สภาพแวดล้อมทางบ้าน และการอบรมเลี้ยงดู ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีจริยธรรมที่สูง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. โรงเรียนมีอิทธิพลต่อจริยธรรมของนักเรียนมากที่สุด ดังนั้น โรงเรียนควรมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน และภายในโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่สนับสนุนให้นักเรียนมีจริยธรรม คือ จัดสภาพโรงเรียนให้มีความสะอาด เรียบร้อย มีระเบียบวินัยอยู่เสมอ มีการคิดคำขวัญ มีการจัดห้องที่เกี่ยวกับจริยธรรม และควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อจริยธรรม เช่น การทำบุญตักบาตร และฟังเทศน์ ในวันสำคัญทางศาสนาอยู่เสมอ

2. สภาพแวดล้อมทางบ้านมีอิทธิพลต่อจริยธรรมของนักเรียน ดังนั้น บิดา มารดา หรือผู้ปกครองควรจัดสภาพแวดล้อมทางบ้านให้ส่งผลต่อจริยธรรมของนักเรียน โดยเฉพาะการสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ควรให้มีความรัก ความอบอุ่น เกิดขึ้นภายในครอบครัวให้มาก

3. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองควรอบรมเลี้ยงดูนักเรียนให้เป็นประชาธิปไตย ไม่ควรเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หรือเลี้ยงดูแบบเข้มงวดจนเกินไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาซ้ำว่าลักษณะใดของนักเรียนที่ยังไม่ได้มีการศึกษา ควรนำมาศึกษา เช่น อายุ เพศ ระดับชั้น

2. ควรศึกษาจริยธรรมของนักเรียนแยกเป็นด้านต่าง ๆ ตามนิยามของคุรุสภา 11 ด้าน

3. ควรศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของนักเรียนเพิ่มเติม เช่น จริยธรรมของครูผู้สอน จริยธรรมของเพื่อนที่สนิท ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรม เป็นต้น